

LINTUHARRASTUKSEN ALOITTAMINEN ON HELPPPOA

Teksti: Kalle Meller, ympäristösuunnittelija ja lintuasiantuntija, Helsingin kaupunki

Lintujen havainnointi ei ole vaikeaa, koska lintuja löytyy kaikkialta kaupungista vuoden ympäri. Linnut ovat enimmäkseen päiväaktiivisina ja äänillä viestivinä eläiminä näkyvämpiä ja kuuluvampia kuin monet muut lajiryhmät. Lintujen havainnointiin ei välttämättä tarvita mitään välineitä, koska paljain silmin ja erityisesti korvin havaitsee jo paljon. Lintuharrastuksen tärkein apuväline on kuitenkin kiikari. Lintuharrastus kuljettaa retkille monipuolisiin elinympäristöihin. Vuodenaikaisvaihtelu muuttoaikoineen tarkoittaa haikeita jäähyväisiä ja riemukkaita jälleennäkemisiä. Lintuihin voi tutustua omin päin tai kerätä vinkkejä järjestetystä toiminnasta, kuten Helsingin kaupungin linturetkistä.

Kiikarit ovat lintuharrastajan tärkein apuväline

Kiikarin läpi katsoen linnut tulevat niin paljon lähemmäs, että monien sellaisten yksilöiden tunnistaminen onnistuu, jotka jäisivät paljain silmin määrittämättä. Jo alle sadalla eurolla saa täysin kelvon kiikarin harrastuksen aloittamiseen, vaikka parasta mahdollista kuvaa halajaville löytyykin laaja valikoima kertaluokkaa kalliimpia malleja.

Samantyyppinen hyppäys mahdollisuudessa tunnistaa yhä kaukaisempia kohteita tapahtuu myös kiikarista kaukoputkeen siirryttäessä, mutta kaukoputken suurempi suurennuskyky tulee merkittävän lisäpainon (ja hinnan) kustannuksella, koska putket vaativat kumppanikseen tukevan jalustan. Lisäksi kaukoputkesta on nimensä mukaisesti merkittävää lisähyötyä kiikariin verrattuna vain silloin, kun linnut ovat kaukana.

Suurin osa tavallisista ympäristöistä on niin sulkeutuneita, Suomessa ja Helsingissäkin useimmiten metsää, ettei kaukoputkesta käytännössä ole hyötyä. Toisaalta erilaisilla avoimilla alueilla, esimerkiksi lintuvesillä tai merenrannassa, lintuja havainnoitaessa kaukoputkesta on paljon hyötyä kaukaisten lintujen tunnistamisessa. Vankka todiste kiikareiden ja kaukoputken keskinäisestä tärkeydestä lintujen tarkkailussa on se, että suurin osa lintuharrastajista liikkuu pelkkien kiikareiden kanssa, mutta pelkän kaukoputken kanssa ei liiku käytännössä kukaan.

Korvat hörölle - laulu on lintujen tuntomerkki

Oleellinen "väline" monien lintujen, erityisesti niin sanottujen pikkulintujen, havainnointiin on omat korvat. Erityisesti keväällä koiraiden kuuluttaessa laulaen omaa erinomaisuuttaan ja reviirinsä varausta monien piilottelevienkin lintujen havaitseminen ja tunnistaminen on helppoa, jos vain tuntee eri lajien laulut. Tekstin lopusta löytyy vinkkejä äänimateriaaliin.

Moni lintulaji on helpompi tunnistaa äänestä kuin ulkonäöstä. Ulkonäöltään esimerkiksi peipon kanssa Suomen runsaimman lajin tittelistä kisaava pajulintu ja myöskin yleinen sukulaislajinsa titaltti ovat hyvin saman näköisiä, mutta lajien laulut poikkeavat selvästi toisistaan. Laulujen opettelu kannattaa aloittaa omasta lähiluonnosta. Paras aloitusaika opettelulle on alkukevät, kun kaikki lajit eivät vielä ole saapuneet muuttomatkaltaan. Silloin äänimaisema ei ole vielä niin monipuolinen, eli harjaantumattomalle korvalle sekava, kuin alkukesästä kaikkien lajien saavuttua Suomeen. Alkukevällä opeteltavien lajien määrä pysyy kohtuullisena Vanhankaupunginlahden kaltaisilla hyvillä lintupaikoillakin.

Runsaslukuisten lähiympäristön lajien äänten opettelu on hyvä ponnahduslauta lintuharrastuksen aloittamiseen. Suurin osa Helsingin laulajista koostuu noin kymmenestä yleisemmästä lajista. Niinpä kun on oppinut tunnistamaan laulusta peipon, mustarastaan, sinitiaisen, talitiaisen, ja muutamat muut, pystyy jo määrittämään valtaosan laulavista linnuista. Sitten kun yleisimmät lajit ovat hallussa, kiinnittää harvalukuisempien lajien lauluihin tai ääniin aivan eri tavalla huomiota luonnossa liikkuessaan. Näin harvinaisempien lajien havaitseminen muuttuu yhtäkkiä paljon harrastuksen alkuvaihetta helpommaksi. Sama koskee myös näköhavaintoja, eli runsaiden lajien tuntomerkit opittuaan aistit valpastuvat aina, kun havaitsee jotain tavallisuudesta poikkeavaa ääntä, muotoa tai väritystä, tai näiden yhdistelmää!

Lintuharrastus vie retkelle monipuolisiin luontoympäristöihin

Kun oman lähiluonnon linnut ovat tulleet tutuiksi, kannattaa lajistansa kasvattamiseksi vieraila erilaisissa luontotyypeissä. Jokaisella lintulajilla on omat vaatimuksensa sopivaksi elinympäristöksi, mutta ne ovat yleensä väljempää verrattuna vaikkapa hyönteisiin, jotka ovat usein pitkälle erikoistuneita ravintonsa suhteen. Helsingin lintujen elinympäristöt voidaan tiivistää varsin pieneen joukkoon väljästi määriteltyjä luontotyyppisiä: havumetsä, lehtimetsä, pelto, ruovikko, sisävesi tai merenlahti, ulkomeri ja kulttuuriympäristöt.

Lintujen reviirit ovat varsin suuria ja ne ovat yleensä joustavia ravintonsa suhteen, joten sopivan elinympäristön koko vaikuttaa usein eniten siihen, esiintyykö laji jossain vai ei. Niinpä peltolintuja löytyy vain riittävän suurilta pelloilta ja vaateliaampia metsälintuja vain suuremmista yhtenäisistä metsistä, joskin osa herkemmistä metsälinnuista puuttuu Helsingin yhtenäisemmin asutuista osista kokonaan. Toki linnuilla on tarkempiakin elinympäristövaatimuksia, esimerkiksi kolopesijöille pitää olla lahopuita, valmiiksi tikkojen kaivamia koloja tai näitä korvaavia pönttöjä.

Peruskarttaa katsomalla pystyy varsin hyvin päättelemään omasta lähiympäristöstä, minkälaisia lintuja sieltä luultavasti löytyy: Jos lähellä on iso peltoaukea, sieltä löytyy luultavasti kiuruja ja töyhtöhöyppiä. Tai jos lähellä on ruovikkoinen merenlahti, sieltä voi löytyä silkkuiikkuja ja tukkasotkia. Ja jos lähellä on siirtolapuutarha, on todennäköistä löytää pikkuvarpusia ja tikkejä. Linnuista löytyy toki myös erikoistuneempia lajeja, kuten vain tietyistä Helsingin virtavesistä talvella löytyvä koskikara. Suurimman osan Helsingin lintulajeista pystyy havaitsemaan käymällä kaikissa edellä mainituissa ympäristöissä.

Vuodenajat ja muuttomatkat rytmittävät lintuharrastusta

Linnut ovat lentokykynsä ansiosta kaikkein liikkuvaisin eliöryhmä. Suurin osa Suomessa pesivistä linnuista muuttaa pois talveksi. Niinpä lintujen saapuminen takaisin keväällä on ollut tärkeä hetki, joka on merkinnyt suomalaisille pitkän ja pimeän talven päättymistä ja elämän voittamista kevään alkaessa. Toisaalta lintujen hiljentyminen kesällä merkitsee kevään ja alkukesän huuman päättymistä, ja syksyinen kurjen huuto taivaalta on muistuttanut pitkän talven lähestymisestä.

Lintujen esiintymisen ja vuodenaikojen vaihtumisen vahva yhteys lienee yhtenä selityksenä sille, miksi lintuharrastus on suosituinta Suomessa ja muissa pohjoisissa, suuren vuodenaikaisvaihtelun maissa. Muutonseuranta onkin monille keskeinen osa lintuharrastusta. Kaikille pitkään paikallaan seisominen ja usein tyhjän taivaan tuijottaminen ei sovi, mutta osalle suurien muuttojen näkeminen ja kaukaa lentävien lintujen määrittäminen tuo suurta riemua.

Helsinki sijaitsee lintujen tärkeän muuttoreitin varrella, joten kaupungissa on hyvät mahdollisuudet havaita suuria määriä muuttavia lintuja. Parhaat muutontarkkailupaikat ovat sellaisia, joista on laaja näkyvyys eri suuntiin. Monet sopivimmat paikat ovat mäkiä, joilta näkee ympäröivien metsien ylitse, mutta myös rannoilta ja laajoilta peltoaukeilta löytyy hyviä paikkoja. Osa muutosta kulkee ulkomerellä, joten tätä muuttoa nähdäkseen kannattaa mennä ulkomerta kohti kurottaviin niemenkärkiin tai saarille.

Linturetkelle lähtiessä on paikkaa ja ajankohtaa valitessa hyvä tiedostaa auringonvalon suunta. Kirkkaalla kelillä lintujen tunnistaminen on huomattavasti helpompaa myötävaloon, eli silloin kun aurinko on selkäsi takana, kuin vastavaloon. Niinpä vaikkapa vesistöä katsellessa kannattaa aamulla hakeutua vesistön itäreunalle, päivällä eteläreunalle ja illalla länsireunalle.

Innostu linnuista omatoimisesti opetellen tai järjestetyn toiminnan kautta

Hyvä tapa oppia lintuja on lähteä mukaan opastetuille retkille, joita Helsingissä järjestävät esimerkiksi Helsingin kaupunki, Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa sekä Helsingin luonnonsuojeluyhdistys. Silti ei välttämättä kannata retkeillä vain opastetuilla retkillä tai muuten kokeneempien harrastajien kanssa, koska silloin lintujen tunnistaminen saattaa helposti jäädä muiden tehtäväksi, kun ei ole ”pakko” itse määrittää lajeja. Sopiva sekoitus itsekseen tai samantasoisten harrastajien kanssa retkeilyä ja kokeneempien opastuksessa olemista on paras tapa oppia lintuja! Lintuharrastajien järjestö on BirdLife Suomi, jonka paikallisyhdistys Tringa järjestää Helsingin seudulla kaikenlaista lintuihin liittyvää toimintaa.

Lisämateriaalia:

[Linnut Helsingissä](#)

Sivustoja, joilta löytyy lintujen kuvia ja ääniä: [lintukuva.fi](#), [tarsiger.com](#), [xeno-canto.org](#)

Kansallinen lintuyhdistysten ja -harrastajien keskusjärjestö: [www.birdlife.fi](#)

Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys: <https://www.tringa.fi/>